

Folkeoplysningens demokratiske værdi

Bjarne Ibsen

FOLKEOPLYSNING OG FRIVILLIGT
ARBEJDES BETYDNING FOR
DEMOKRATISK DELTAGELSE

Bjarne Ibsen, Karsten Østerlund og Hans-Peter Qvist

2015:6

MOVEMENTS

Hvem står bag?

- Dansk Folkeoplysnings Samråd tog initiativet.
- Kulturministeriet har betalt.
- ‘Netværk for forskning i civilsamfund og frivillighed’ har stået for undersøgelsen
  - Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund, SDU
  - Institut for Sociologi og Socialt Arbejde, Aalborg Universitet

Foreningsliv og folkeoplysning er forbundet med demokratiets opståen

- Udbredelsen af 'foreningen' på næsten alle samfundsområder fra midten af 1800-tallet var en realisering af 'det store demokratis' idealer i 'det lille demokrati'.
- Folkeoplysningen som idé havde (bl.a.) som formål at mynddiggøre borgerne og kvalificere dem til at kunne tage del i folkestyret.

Hvad har forskningen ment?

Alexis de Tocqueville (1835):

'Democracy in America.'

Almond og Verba (1963): *'.... Any membership – passive membership or membership in a non-political organisation – has an impact on political competence'.*

Robert Putnam (1996, 2000): Demokratiet fungerer bedre i samfund med et tæt foreningsliv og meget frivilligt arbejde

Et mål i mange organisationer, bl.a.

- *'DFS ..... Folkeoplysningen skal gennem sine mangeartede folkeoplysende aktiviteter fremme borgernes medbestemmelse, medansvar og aktive engagement i samfundets udvikling. ....*
- *AOF har bl.a. til formål at '... medvirke til en udbredelse af demokratiet i samfundet og stimulere interessen for aktiv deltagelse i samfundets organisation'.*
- *LOF ' ... arbejder for at fremme et aktivt medborgerskab'.*

En national vision for folkeoplysningen i Danmark

'I lyset af de forandringer, det danske demokrati gennemløber i disse år, er det folkeoplysningens opgave at bidrage til, at *alle borgere får mulighed for at styrke kvaliteten af vores demokrati*. Derfor er det en vigtig del af folkeoplysningsprojektet, at *folk får mulighed for at blive aktive, handlende medborgere, der tager del i og styrker det repræsentative demokrati og det nære demokrati i civilsamfundet eller lokalt*'

Et politisk mål for offentlig støtte

'Formålet med det frivillige folkeoplysende foreningsarbejde / den folkeoplysende voksenundervisning er at fremme demokratiforståelse og aktivt medborgerskab .... Sigtet er at styrke medlemmernes / den enkeltes evne og lyst til at tage ansvar for eget liv og til at deltage aktivt og engageret i samfundslivet.'

Af lov om folkehøjskoler fremgår det tilsvarende, at 'loven omfatter folkehøjskoler, der tilbyder undervisning og samvær på kurser, hvis hovedsigte er livsoplysning, folkelig oplysning og demokratisk dannelse ...'

Det antages ....

- at deltagere i foreninger og folkeoplysende skoleformer *tilegner sig nogle demokratiske normer, som de tager med sig ud i samfundet*, fx at man lærer at lytte til andre samt få interesse og forståelse for andre holdninger og interesser
- at man i foreningsarbejdet lærer og bliver mere *fortrolig med typisk organisationsarbejde* såsom mødedeltagelse, planlægning og kommunikation
- at foreninger kan *mobilisere medlemmerne til politisk handling*. Foreninger udgør derfor et bindeled mellem lokale og nationale beslutningsprocesser.

To sider af et demokrati

- **Folkestyre** (Det store demokrati)
  - Deltagelse i folketingsvalg, kommunalvalg mv.
  - Deltagelse i partiforeninger
  - Deltagelse i anden form for politisk deltagelse
- **Folkeligt styre** (Det lille demokrati)
  - Demokratisk selvstyre af kollektive opgaver:
    - Foreninger
    - Selvejende institutioner, frie skoler mv.
    - Brugerråd og –bestyrelser i offentlige institutioner

Civilsamfundets betydning for demokratiet

Folkeoplysning

- Deltagelse i valg
- Politisk aktivisme
- Politisk interesse
- Samfundsengagement

Foreningsliv

- Engagement i den forening eller aftenskole man er aktiv i

Frivilligt arbejde

- Social tillid

Fem delundersøgelse

1. Hvilken betydning har forskellige deltagelsesformer i foreninger og aftenskoler for deltagelsen i 'det lille demokrati' og 'det store demokrati'?
2. Er de, som arbejder frivilligt, mere interesserede i politik og har de større social tillid, end de som ikke arbejder frivilligt?
3. Hvor meget engagerer forskellige typer af foreninger sig i politiske spørgsmål?
4. Hvilken betydning har kurser og anden form for 'ikke formel læring' for deltagelsen i frivilligt arbejde?
5. Hvorfor engagerer folk sig i frivilligt arbejde, og hvorfor stopper de dermed?

Folkeoplysningens ånd

- ‘Folkeoplysningen skal være selvkritisk. Folkeoplysningen skal selv vurdere, om organisationsformer, aktiviteter og ressourcer anvendes bedst muligt og mest bæredygtigt i folkeoplysningens ånd’.
- Folkeoplysning er en ‘kamplads’ om værdier og samfundets udvikling. Derfor ønsker vi modsigelser, kritik og diskussion.